

A Magyar Tudomány Napja

A Magyar Tudomány Napjának megünneplésére 2007-től kerül sor térségünkben. Az ünnep megszervezését a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont és az immár 10 éves tudományos tevékenységre visszatekintő Areopolisz Egyesület vállalta fel. Az általában két napra terjedő rendezvények keretében sor került már a székelyföldi tudományos műhelyek találkozójára Székelyudvarhelyen, Pataki József emlékestre Csíkszeredában, a Forrásközpont helyismereti kiadványainak bemutatójára Székelykeresztúron, továbbá az állami és egyházi levéltárak helyzetét tárgyaló konferenciára 2008-ban, régészeti tudományos ülésszakra 2009-ben és családtörténeti konferenciára 2010-ben.

A rendezvények állandó programpontját képezi a szombat délutáni galaest, melynek keretében átadásra kerül az Udvarhelyszéki Tudományért díj is. A díj az Areopolisz Egyesület által kiállított oklevélből és egy bronz kisplasztikából áll. Ez utóbbi Sánta Csaba szovátai szobrászművész alkotása. 2007-ben Dávid László művészettörténész, 2008-ban Balla Árpád orvos, 2009-ben Benkő Elek, a keresztúri múzeum egykori régésze, 2010-ben Biró G. Albert matematikatanár vehette át a díjat a matematika oktatásának terén kifejlesztett és alkalmazott módszer- és eszközzrendszerért. A galaesteken a díjátadót zenés műsor előzi meg. Így találkozhattunk már a marosvásárhelyi Cantuale énekegyüttessel, a baróti Kájoni Consort régizene együttessel, az idén pedig a sepsiszentgyörgyi Snaps Vocal-Band lépett fel a díjátadást megelőzően.

Örömmel szolgál, hogy rendezvényünket a Magyar Tudományos Akadémia a védnöksége alá helyezte, az idén Csépe Valéria, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkár-helyettese üdvözlő beszédet juttatott el az udvarhelyi ünneplő közönséghez. Az alábbiakban a levél közlésével tolmácsoljuk a Magyar Tudományos Akadémia üzenetét.

„Mi mások vagyunk, mint Európa minden népe; nem jobbak, nem rosszabbak, hanem: mások. Ezt a másságot vállalnunk kell és meg kell őriznünk, hiszen csak addig él egy nemzet, amíg van hagyománya.”

Széchenyi István

Tisztelt Hargita Megyei
Hagyományőrzők!
Tisztelt Ünneplők!

Köszönettel vettem szíves meghívásukat, s bár boldogan lennék jelen, a Magyar Tudomány Ünnepe az MTA Székházában sorra kerülő központi eseményei miatt ezt most nem tehetem. Szívesen lennék Önökkel együtt, ahogy mindenki, aki tudománnyal foglalkozik, azért felelősséget érez, és magyar szíve van.

*Biró G. Albert matematikatanár;
a 2010. évi díjazott*

Megválasztásom óta felelek a tudományünnepért, s a védnökök munkáját összehangoló Rendezvénytanács, valamint az MTA Programtanácsának elnökeként megtiszteltetést és felelősséget is jelentenek számomra a szervezés és irányítás feladatai. Meggyőződésem, hogy a tudomány e nagyszerű eseménysorozatának keretében is közvetített tudás még soha nem volt oly fontos, mint napjainkban, s a kitűzött célokat nem csak elérni kell, hanem méltónak kell lennünk a nagy elődökhöz, s meg kell felelnünk a mai kor elvárásainak is. Természetesen újra és újra megkérdézzük magunktól, hogy tudjuk-e és jól tudjuk-e minden évben megmutatni mindazt, amit ma a tudomány egy különleges, mégis elég széles témában tud. Azt remélem, hogy igen, s persze azt is, hogy a kíváncsiság, a felfedezés izgalma által vezérelt kutatások eredményeit a lehető legszélesebb közönség számára tudjuk hozzáférhetővé és érthetővé tenni.

A Magyar Tudomány Ünnepe 13 évvel ezelőtt még csak egy napja volt, november 3. Egy akkori kormányrendelet ezt a napot nyilvánította a Magyar Tudomány Napjának. Már az akkori rendezvények célja is a tudomány népszerűsítése, a kutatók munkájának megismertetése és a közfigyelem középpontjába állítása volt. A Magyar Tudományos Akadémia tudományos közfeladataiból kiindulva, valamint a tudomány értékeinek és színvonalának őrzőjeként vállalta magára a rendezvények tartalmi összehangolását. A Magyar Tudomány Napjának sikere is hozzájárult ahhoz, hogy a kormányrendelet után hat évvel az Országgyűlés ismét foglalkozott a kérdéssel, s a tudománynak a társadalomban betöltött szerepét elismerendő, törvény formájában emelte november 3-a fontosságát. Azét a napét, amelyen Széchenyi István gróf az 1825-ös Országgyűlésen felajánlotta minden jószágának egyévi jövedelmét a Magyar Tudós Társaság létrehozására. A 2003. évi XCIII. törvény november 3-át tehát a Magyar Tudomány Ünnepévé nyilvánította, s így Széchenyi felajánlása „a nemzetiség és nyelv erősítése, terjesztése és paléozása szent céljára” a 185 éves Magyar Tudományos Akadémia közfeladataiban, s ebben az ünnepben élnek tovább.

Az elmúlt évek során kiderült, hogy minden évben oly sok megmutatnivaló van, hogy a legszínvonalasabb rendezvények sem férnek el egy napon. Ma a Magyar Tudomány Ünnepe eseményeire minden évben november 3-a és 30-a között kerül sor. Mint minden ünnepet, a Magyar Tudomány Ünnepet is féltve és szeretettel kell őrizni és ápolni, ne hogy rutinná, kipipálandó, le tudható programmá váljon. Ehhez mindig újítani kell, mégpedig úgy, hogy a legnemesebb hagyomány megmaradjon. Kicsit olyan ez az ünnep is, mint a karácsony. A várakozásnak, az adventnek és a

karácsonynak is megvannak a hagyományai. Hagományok őrzik a részleteket; az időszakokat, a napokat, az imákat, dalokat, rigmusokat és persze a motívumokat, az illatokat és az ünnepi étkeket is. Az ajándékok azonban minden évben mások. A Magyar Tudomány Ünnepeire is hosszan készülünk, az ajándék pedig minden évben más, akadémiai központi programjai pedig nem hosszabbak egy hétnél és kiemelt téma köré csoportosulnak. Ez a mi ajándékunk. Hagományunk a tudás, a hitelesség, ajándékunk pedig az évről évre megújuló program. Hagományunk az alapítóra, Széchenyi Istvánra való emlékezés is. Az ünnep előnapján Nagycenkre látogatunk, neki hajtunk fejet, s helyezünk el koszorút a mauzóleumban felállított síremléknél.

Az idei ünnep mottója a „Határok nélküli tudomány”. Ezzel a címmel a tudományágak és tudományterületek közötti diszciplináris átalakulás eredményeire igyekszünk irányítani a figyelmet. Az újfajta tudás és szemlélet megjelenése az elmúlt egy-két évtized története. A 20. század második fele óta tart az a folyamatos átalakulás, amelynek következtében a tudományágak egymásra hatása felerősödött, közeledésük, integrációjuk átalakította a tudományok térképét. A felgyorsuló átalakulás új, a korábbinál markánsabb területek kiemelkedését hozta, s nem várt eredmények születtek a diszciplínák sikeres házasságából. Önálló tudásterületek alakultak ki a biológia, a fizika, a kémia, a matematika találkozásából. A természettudományok határainak feloldódási folyamatai minőségileg újat, mást hoztak. A természet folyamatainak komplex, tudományterületeken átívelő megközelítése pedig a természettudományban járt igen gyors és látványos ismeretbővüléssel. Bár máig lassabbak azok az integrációs folyamatok, amelyek a természet- és társadalomtudományok határain figyelhetők meg, az új kutatási ágak megjelenése itt sem maradt el. Ez jól megfigyelhető a szociológia, a történettudomány, a közgazdaságtan, a nyelvészet határain. Mára a változások átlépték a tudományterületek határait is. Az élettudományok területén megközelíthetetlennek tűnő genetika megjelent a régészetben és a pszichológiában is. A műszaki tudományok eredményei megtermékenyítették az orvostudományi kutatásokat, az agykutatást, a nyelvészetet.

Tisztelt Ünneplők!

A „Határok nélküli tudomány” mottó üzenete kettős. Nem csupán a tudományterületek határai léphetők át, hanem az országoké is. Ezt a tudomány művelői mindig is tudták, s minden korban abban a tudatban dolgoztak, hogy a tudomány nemzetközi. Ez igaz sok minden másra, többek között a kultúrára is. Bár a tudományban és a kultúrában is jelen van a nemzetköziség hagyománya és újdonsága, a nemzet összetartozása hagyomány, erősödő jelenléte pedig mára talán már nem újdonság.

Ennek jegyében kívánom Önöknek, hogy hagyományait őrizzék és az újat befogadva gyarapítsák a magyar tudomány eredményeit. Gazdag programjukhoz sok sikert kívánok!

Budapest, 2010. október 29.

Csépe Valéria

a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárhelyettese

ÖRÖKSÉGÜNK

Történelem. Népélet. Néphagyomány.

IV. évf. (2010) 4. szám

Népi kultúra

4 Szöcsné Gazda Enikő: Udvarhelyszéki székelykapuk a Székely Nemzeti Múzeum fotótárában

6 Salló Szilárd: Juhelhányás Csíkmadarason

8 Tamás Lenke: A kender termesztése, feldolgozása és hasznosítása Székelyvárságon

Jelzések, emlékek, vélemények

13 Szalay Emőke: Héderfájától Anarcsig. Vasutas életpálya a XX. század első felében

16 Péter Attila: Értékes örökségünk

Forrásközelben

19 Zepezaner Jenő: A homoródszentpáli toronygomb

Tárgyi örökségünk

22 Kovács Árpád: Mária-tisztelet Oroszhegyen. Mária-ábrázolások az oroszhegyi templomban

Lábjegyzet

24 Róth András Lajos: „Lelkek ismereteinek kötelessége alatt...”

História

25 Mihály János – Nyárádi Zsolt: Lövéte elpusztult középkori temploma

28 Gidó Csaba: Székely Újság, a „haladók” lapja

29 Bicsok Zoltán: Fondok és gyűjtemények a Román Országos Levéltár csíkszeredai kirendeltségének kezelésében 8. A csíksomlyói római katolikus tanítóképző (1858–1956) iratai

A címlapon: Léhelés

Ádám Gyula felvétele

Csíkmadaras, 2009

Lásd A kender termesztése, feldolgozása és hasznosítása Székelyvárságon című cikkünket a 8. oldalon

ÖRÖKSÉGÜNK: Történelem. Népélet. Néphagyomány. IV. évfolyam (2010) 4. szám

Megjelenik negyedévente. Kiadja a Harghita Megyei Hagományörzési Forrásközpont. **Igazgató:** Szöcs Endre.

A Forrásközpont fenntartója: Harghita Megye Tanácsa.

Főszerkesztő: Kolumbán Zsuzsánna.

Szerkesztőbizottság: P. Buzogány Árpád, Mihály János, Miklós Zoltán, Kovács Árpád.

ISSN 2067-7367

© A szerkesztőség előzetes értesítése, beleegyezése nélkül tilos a lapban közölt írásokat újra megjelentetni.

A szerkesztőség címe: Székelyudvarhely, 1918. December 1 utca, 9. szám, II. emelet.

A folyóirat megrendelhető a 0266-214440 (Szöcs Klára) telefonszámon, illetve az oroksegunk@hereditas.ro e-mail címen. További információk a www.oroksegunk.ro honlapon találhatók.

Támogató: Communitas Alapítvány

Nyomdai munkálatok: Infopress Group Rt., Székelyudvarhely

Médiapartner: Szabadidőkalauz, www.szabadidokalauz.ro